

**Posudok oponenta habilitačnej práce PhDr. Aleny Polickej, Ph.D.,**  
**Lexikální inovace. Dynamika šíření identitárních neologismů**

Habilitačná práca je rozčlenená do dvoch častí: na úvodnú prehľadovú teoretickú štúdiu, ktorá sa skladá z dvoch častí, Sociolexikologie a sociolingvistika inováci (s. 13 – 80) a Historie lexikálních inovací ve Francii (s. 81 – 133), a na päť súvisiacich vedeckých štúdií, ktoré sa z rôznych strán venujú lexikálnym inováciám: Příznakovost a expresivita ve francouzské lexikografii (s. 137 – 179), Od metalexikografie k metasociolektografii a lexikometrii: neologie ve slovnících a v korpuse rapových textů (s. 180 – 209), Rap v sociolexikologickém výzkumu (s. 210 – 243), Cirkulace lexikálních inovací u příměstské mládeže a v rapu: případ teritoriální apropriace v departmentu Val-de-Marne (s. 244 – 275) a Časoběrný výzkum difuze neologismu bol(1)os(s/se) (s. 276 – 311).

**1. Relevantnosť témy pre odbor lingvistika konkrétnych jazykov (románske jazyky)**

Problematika neologizmov, lexikálnych inovácií, dynamiky slovnej zásoby a šírenia neologizmov, vrátane identitárných neologizmov, patrí k základným otázkam neológie, lexikológie, sociolingvistiky a významným spôsobom prispieva k rozvoju odboru lingvistika konkrétnych jazykov (románske jazyky) na základe teoreticko-metodologického aj praktického / špecifického spracovania problematiky slova/ lexémy a jeho funkcie pri dorozumívaní v spoločnosti v sociálnych skupinách a jeho mieste v slovníkoch.

**2. Precíznosť, jasnosť a zreteľnosť formulovania problému**

Synchronná dynamika jazyka je procesom, počas ktorého sa skúmajú/ sledujú zmeny v jazyku a v komunikácii spoločnosti počas relatívne krátkeho obdobia do 10 rokov, prípadne maximálne až 20 rokov. Možno skúmať dynamiku jazyka v centre, ale aj na periférii slovnej zásoby. Na pochopenie problematiky neologizmov v širšom uhle pohľadu fungovania jazyka v spoločnosti je potrebné skúmať aj to, kto je najaktívnejším šíriteľom inovácie, za akým účelom sa šíri neologické výrazivo v rôznych sociálnych skupinách.

Komplexná hypotéza nie je sformulovaná. Autorka v 4. štúdiu formuluje (čiastkovú) hypotézu o dôležitosti rapu ako vektore difúzie lexikálnych inovácií medzi mládežou. Keďže ide o päť súvisiacich a čiastkovo na seba nadväzujúcich štúdií od slovníkového chápania lexikálnych inovácií vo všeobecných výkladových slovníkoch či v špecifických argotických slovníkoch až po korpus rapových piesní z prvého dvadsaťročia 21. storočia, možno predloženú (čiastkovú) hypotézu chápať komplexnejšie ako vzťah vplyvu sociálnej

determinácie identitárnych neologizmov na synchronnú dynamiku jazyka, ktorá sa bude skúmať na lexike výkladových slovníkov, sociolektických/ argotických slovníkov a na rapovom korpuse textov.

### **3. Prínos práce a porovnanie s bádateľským okolím, domácim a zahraničným. Metodologické a formálne kritériá**

Prínos práce možno vidieť vo viacerých úrovniach pohľadu na tému:

3.1. Prehľadová teoretická štúdia prináša zmapovanie rozsiahlej problematiky temporality v premenách jazyka s dôrazom na možnosti synchronného skúmania jazyka, jeho limity aj algoritmy pre opis synchronnej dynamiky jazyka, resp. zaznamenávania problematiky paradigmatiky jazykových zmien. Problematika sa predstavuje na vývoji francúzskej lingvistiky, česká jazykoveda je spomínaná v rámci komparácie s francúzskymi prameňmi.

3.2. Prehľadová teoretická časť zachytáva pomerne podrobne aj históriu lexikálnych inovácií vo Francúzsku na neológii, neologizmoch a vzťahu k anglicizmom a sociolexikografii. Táto časť vykazuje znaky historiografického prístupu k jazykovede.

3.3. Štúdia o príznakovosti a expresivite vo francúzskej lexikografii priniesla zaujímavú analýzu dynamickej zmeny na periférii slovnej zásoby pri stratifikácii nespisovných vrstiev jazyka. Autorka sa zamerala na 50 rokov, pri ktorých sledovala zmenu štylistických kvalifikátorov.

3.4. V štúdiu o neológii v slovníkoch a v korpuse rapových textov sa autorka zamerala na 12 najfrekvencovanejších slov v korpuse (mec, ouais, putain, foutre, merde, gosse, gars, pote, niguer, hardcore, o.k., péter), pričom komentuje každé slovo v kontexte korpusu aj francúzskej slovnej zásoby.

3.5. Tretia štúdia predstavila rap v rámci sociolingvistického výskumu. Autorka sa zamerala na trojicu identitárnych neologizmov, ktoré sú typické pre mládež a totemizujú ju (identifikujú ako sociálnu skupinu). Boli to lexémy: lexéma si si, lexéma bicrave a lexéma weress. Lexémy boli skúmané na základe dotazníkového výskumu. Bol zaznamenaný ich prvý výskyt, resp. ďalšie kvality týchto slov. V uvedenej štúdiu na základe výsledkov sa vyslovuje aj dokazuje hypotéza o vplyve rapu na šírenie neologizmov.

3.6. Štvrtá štúdia sa zameriava na lexikálne inovácie departmentu Val-de-Marne. Je to department, ktorý má označenie 94 v rámci francúzskych členení departmentov. Označenie 94 sa nachádza v rapových piesňach na úplnom začiatku, pretože je to teritoriálny odkaz na miesto realizácie rapového deja. Problematika sa predstavuje v solidárnom vzťahu voči

ostatným sociálne znevýhodneným departmentom a súťaživom vzťahu voči raperom z ostatných departmentov.

3.7. Zaujímavá je piata štúdia, ktorá je zameraná len na lexému bol(l)os(s/se), ktorá bola prvýkrát zachytená v roku 2005. V roku 2008 bol začatý experiment. Mal viacero etáp: fázu kvalitatívneho výskumu zameranú na zachytenie neologizmu a skupinovej normy vyjadrovania, fázu zameranú na testovanie kvalitatívneho prístupu o overení hypotézy dostatočného rozšírenia, fázu kvalitatívneho zberu dát, t. j. makrovýskum vo všetkých frankofónnych teritóriách aj naprieč všetkými generáciami, fázu kvalitatívno-kvantitatívneho zberu údajov časovozbernou metódou s dôrazom na opis vývojových tendencií od roku 2008. Kvantitatívneho výskumu sa zúčastnilo 1204 respondentov (550 respondentov vyplnilo dotazník papierovo a 654 respondentov vyplnilo dotazník elektronicky). Výskum ukázal, že najviac 373 respondentov výraz pozná v departmente Île-de-France v generačnej skupine 12 – 30 rokov. Difúznym centrom boli predmestia v Paríži, to ukázali dotazníky z roku 2008 a 2009.

**Vzhľadom na prehľadovú úvodnú teoretickú štúdiu a súvisiace vedecké štúdie o problematike lexikálnych inovácií (v zmysle neologizmov) skôr ako kritické pripomienky budeme formulovať nasledujúcu skupinu otázok:**

**1. Porovnajete prístup francúzskej a českej lexikografie k neologizmom a k slangu vo výkladových a špecializovaných sociolektických slovníkoch. Zdôvodnite to argumentačne.**

**2. Vysvetlite aj prostredníctvom Vašich výskumov zmeny v centre a periférii francúzštiny v posledných rokoch (od 90. rokov 20. storočia).**

**3. Aký vplyv má sociálne determinovaná frekventovanosť a širšie synchronná dynamika na Vami skúmané lexémy a na ich zaradenie na antinómii spisovnosť – nespisovnosť lexiky?**

**4. Mali/ majú výsledky Vašich výskumov pri lexéme bolos či pri iných Vami skúmaných lexémach vplyv na jej zaradovanie do slovníkov?**

**5. Aký ohlas mali Vaše výskumy sociálne determinovaných neologizmov a ďalších publikačných aktivít z francúzskej lexikológie, neológie či sociolingvistiky vo francúzskej lingvistiky?**

#### **4. Adekvátnosť zvolenej metódy**

Autorka kombinuje v päťici výskumných štúdií kvantitatívne a kvalitatívne metódy, najmä pozorovanie, dotazníkový výskum, rozhovory, analýzu skupiny a pod. Keďže

neologizmy sú slová a ide o výskum slovnej zásoby, možno konštatovať, že ide o primerané metódy.

### **5. Úroveň spracovania**

Autorka habilitačnej práce je skúsená lingvistika, ktorá sa zaoberá slangovou/ argotickou lexikou už dlhšiu dobu. Z uvedeného dôvodu používa primeranú terminológiu, štandardné postupy a formuluje primerané závery.

**Vhodné by bolo, keby po úvodnej prehľadovej teoretickej štúdii a nasledujúcich piatich vedeckých štúdiách nasledovalo záverečné zovšeobecnenie výsledkov v línii nami sformulovaných otázok č. 1 až č. 5, prípadne ďalších relevantných teoretických záverov.**

### **6. Napĺňanie formálnych (jazykových, citačných a iných) požiadaviek**

Autorka je skúsená vysokoškolská učiteľka aj kvalitná vedkyňa, preto jej jazyk, citovanie či uvádzanie zdrojov v použitej literatúre je štandardné.

Našiel som len jednu chýbajúcu čiarku na s. 251 v 4. riadku za výše, na s. 261 11. riadok odspodu chýba bodka za hodnotiteľé, na s. 277 je preklep mláďže, na s. 317 4. riadok odspodu chýba bodka, je tam čiarka pred Často. Sám by som urobil násobne viac preklepov na 355 stranách.

Čo ma možno prekvapilo, je niekedy používanie subjektívnejšej lexiky, hoci v úvodzovkách, keď hovorí o chaotickom stave, dojmológii a pod. alebo systematicky bez úvodzoviek na ploche celej práce spolupracovníčku A. Fiévetovú označuje ako kolegyňu.

Ale to sú len drobné veci.

### **Záver**

**Habilitačná práca spĺňa štandardné požiadavky, ktoré sú kladené na úroveň habilitačných prác v odbore jazykoveda konkrétnych jazykových skupín (románske jazyky), a preto odporúčame jej autorke udelenie vedecko-pedagogického titulu docent/ka.**

**V Banskej Bystrici 16. 6. 2019**

**Dr. h. c. prof. PaedDr. Pavol Odaloš, CSc.**